

СТАНОВИЩЕ

за научните трудове и учебната дейност

на доц. **Иванка Бончева, д.пс.**

по конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ по професионално направление 3.2. Психология
(Медицинска психология)

Обявен в Държавен вестник бр. 36/ 16 април 2013
за нуждите на

Медицински университет - Варна

Разработил: Валери Стоилов Стоянов,

Професор по професионално направление 3.2. Психология, доктор по психология
Месторабота: Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, Юридически факултет,
катедра „Психология“

Настоящото становище е изготвено въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от Медицински университет - Варна - Държавен вестник, бр. 36/ 16 април 2013 г. и на интернет-страницата на университета, за нуждите на Медицински университет - Варна. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

Единствен кандидат в обявения конкурс е доц. **Иванка Бончева, д.пс.** За участие в конкурса кандидатът е представил списък от общо 37 заглавия. От тях:

- една авторска монография;
- пет авторски статии публикувани у нас;
- дванадесет статии в съавторство публикувани у нас;
- десет статии публикувани в сборници с научни трудове у нас (в съавторство – 8 и 2 авторски).
- пет статии публикувани в реномирани чуждестранни списания (в съавторство);
- четири учебници и учебни помагала (три авторски и едно в съавторство).

По съдържание и предмет на изследване, представените научни трудове съответстват на профила на конкурса и са от областта на медицинската психология. Всички представени научни трудове по конкурса са издадени.

2. Данни за кандида

Иванка Бончева има забележителен трудов стаж като преподавател по психология и клиничен психолог (35 г.). Ръководила е обучението на 15 специализанти, двама от докторантите ѝ успешно са защитили дисертационните си трудове, а в момента ръководи други 4 докторанти. Притежава международен сертификат, издаден от Европейската асоциация по психотерапия, даващ право на практика в Европейския съюз и е практикуващ психотерапевт. Член е на постоянната комисия за изпит за специалност «клинична психология» от 2007 г. и до сега.

Иванка Бончева е основател на българската школа и водещ учител по метода на позитивната и транскултуралната психотерапия.

3. Характеристика на научната продукция на кандидата

Безспорно, централната публикация, около която следва да се направят анализи за възможностите на Иванка Бончева да заеме академичната длъжност „професор“, е хабили- тационния труд „Психологичната психотерапия. Психотерапевтична компетентност“, издаден от изд. „Славена“, ISBN 978-954-579-960-0.

Монографията на Иванка Бончева „Психологичната психотерапия. Психотерапевтична компетентност“ успешно съчетава качествата на научна монография и практическо ръководство за психотерапевти. Самата тя, известен психолог-психотерапевт, е натрупала значим практически опит, който много целесъобразно е операционализиран до конкретните проблеми на психотерапията във всичките ѝ аспекти и поднесен във вид на примери от практиката. Така монографията от „сухо“ научно четиво се превръща в наръчник и пътеводител за психолози, психиатри, социални работници и педагози, решили да поемат пътя на психотерапията, както и за упражняващи супервизия и обучаващи психотерапевти.

Още във въведението Иванка Бончева аргументирано обосновава потребността от психотерапията като практика, като подробно разграничава медицинската психотерапия от психологичната психотерапия. Ако медицинската психотерапия е свързана с пациенти, при които имаме „...нарушаване на яснотата на съзнанието“ (с. 31), то психологичната психотерапия работи в „...полето на ясното съзнание на клиента“ (с. 31). Категорична е позицията на автора и по проблема за това, кой може да се нарече психотерапевт. Липсата на нормативна уредба у нас по този проблем (такава липсва и в редица Европейски държави) води често до това, че дипломирани психолози с образователно-квалификационна степен „магистър“ се наричат психотерапевти, както и психиатри без допълнителна квалификация в тази посока. „Психотерапевт има право да се нарече само обученият в методиката на определена психотерапевтична школа и сертифициран от нея специалист – лекар, психолог, социален работник или педагог (съответно на законовата уредба в дадена държава)“ (с. 31). На основата на тези встъпителни тези, Иванка Бончева си поставя за цел да представи същността и постиженията на метода на позитивната и транскултурална психотерапия, метод създаден от Н. Песешкиан, широко разпространен в световен мащаб и със сериозни постижения у нас.

Още в първа глава „Философия на психотерапевтичната практика“ е изяснена същността на психотерапията като потребност и практика. Съвсем сполучливо авторът на монографията дефинира психотерапията като „...полето, в което страдащият с помощта на психотерапевта води своята вътрешна борба между потребностите на емоционалната и рационалната си природа, правейки възможно разумът, здравата логика да позволи фиксираният емоционален проблем да се преработи до нов адаптивен емоционален опит на индивида. В този смисъл психотерапевтичната помощ е подкрепа за постигане на нужната личностова идентичност такава, каквато е нужна като предпоставка за жизнена кохерентност на индивида.“ (с. 33). Иванка Бончева, на базата на факти, очертава нарастващата потребност от подобна помощ в настоящия момент. Основните фактори пораждащи тази потребност са свързани с динамиката и дълбочината на социално-икономическите и политически промени у нас, в европейски и световен мащаб, които „разклащат“ както най-малките социални единици, така и отделния човек. Това е предизвикателство за адаптационния ресурс на хората, който често се оказва неадекватен на ситуацияите. Психотерапията е призвана, особено психологичната психотерапия, да подпомага индивидите в създаването на кохерентна смислова връзка между минало, настояще и бъдеще и да връща хората към състояние на психично благополучие.

В трета глава „Теория и практика на психологичната позитивна и транскултурална психотерапия“ е направен критичен преглед на същността на метода, неговия теоретичен модел и практическото му приложение. Позитивната транскултурална психотерапия е представена като дълбинно-ориентирана, краткосрочна терапия.

В следващите глави е направен критичен анализ на базовите концепции, които стоят в основата на метода на позитивната и транскултурална психотерапия и на тази основа се изяснява същността на психотерапевтичното поведение, предпоставките за изграждането и развитието му, както и се предлага подробен анализ на компетенциите на психотерапевта.

Особен акцент е поставен на диагностичните способности на психотерапевта. Диагностиката на проблемите е в основата на успешната психотерапия. Диагностичните способности имат редица измерения. В монографията особен акцент е направен върху задълбоченото познаване на дескриптивно-феноменологичните описания (напр. по DSM). В тази посока са и разсъжденията за практическите умения на психолога-психотерапевт за интервюиране с всичките му аспекти – структура на интервюто, вербални и невербални умения, използване на картини, притчи, приказки, оразмеряването на позитивното претълкуване, на вербализирането на функциите на симптома в зависимост от личностните особености на клиента и т. н. Към тази компетенция бихме препоръчали и добавили познаването и работата с различни психологични инструменти (прективни тестове, личностни въпросници, социалнопсихологични методики), клинични или нормативни. Колкото по-широк набор от инструменти се използва в диагностичния процес, толкова по-задълбочена е самата диагностика на проблема и по-адекватна е и терапията.

Следващата група компетенции се отнасят до терапевтичните способности на психотерапевта. Те касаят уменията му за целесъобразно, съответно на клиента и неговата проблематика използване на терапевтичния инструментариум. Ядрото в тази компетенция е способността за изграждане на емпатийна връзка с клиента. Съществени са изискванията и към когнитивните умения на психотерапевта, както и към спазването на определени етични норми и следването на определена ценностна система.

В петата глава „Предпоставки за изграждане на психотерапевтично поведение”, се анализират базовите психологични знания и психотерапевтичните умения, предпоставка за успешна психотерапевтична практика. Особен акцент, при това съвсем уместно, предвид и на теоретичния модел на позитивната и транскултуралната психотерапия, е даден на знанията по проблемите на преноса, контрапреноса, проективната идентификация, интеракцията в терапевтичния процес и т. нар. «сетинг» (създаването на защитена психологически среда във времето и пространството за процеса на взаимодействие «психотерапевт-клиент»). Подчертава се важноста и на такива психотерапевтични умения, като способността за създаването на интеракция с клиента, работата със съпротивите, преноса и контрапреноса, въвеждането и успешното поддържане на «сетинг», въвеждане и отстояване на терапевтичен процес. Целият анализ е под знаменателя на петстепенния модел на позитивната и транскултурална психология и това е обяснимо, предвид огромния опит на автора на монографията по метода и целите на изследването.

В главата „Динамика на усвояване и затвърждаване на терапевтично поведение” е направен обстоен анализ за ролята на обучителните модули за изграждането на психотерапевтите, структурата и съдържанието на тези модули. Подробно е анализирана и ролята на супервизията за професионалното изграждане на психотерапевта и ролята на упражняващите супервизия. Иванка Бончева има богат личен опит в тази посока и това проличава в направените анализи. Разбира се, акцентът е методът на позитивната и транскултурална психотерапия, но натрупаният опит е ценен и може да се използва и от другите школи, които набират все повече последователи и опит в специфичната социокултурална българска среда.

Монографията на Иванка Бончева е цялостно, добре обмислено и структурирано научно произведение, което представя по един безспорен начин както личния опит на автора ѝ, така и постиженията на един широко разпространен у нас метод на позитивната и транскултурална психотерапия, доказал възможностите си за ефективно приложение в широка сфера от проблеми на социалното и психично функциониране на хората. С монографията си, Иванка Бончева дава сериозен научен принос за развитието на българската школа на психологичната психотерапия. Това намирам и за най-съществения научен принос на кандидата по конкурса, достатъчен напълно заслужено да заеме академичната длъжност „професор” по професионално направление 3.2. Психология (медицинска психология).

Останалите научни публикации по конкурса само затвърждават това становище.

Предложените за становище учебници и методическа литература, дело на Иванка Бончева или написани под нейна редакция, са методически издържани и професионално съставени. Те са признак за преподавателска компетентност и богат педагогически и клиничен опит.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Научните трудове на доц. Иванка Бончева са доказателство за научна зрялост и научна концентрация около значими за съвременната психология и потребностите на обществото проблеми. Постигнати са значими научни и приложни резултати, които имат своя принос за по-целенасочена и продуктивна консултантска и психотерапевтична работа.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **положителна** оценка и **препоръчам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при Медицински университет – Варна, доц. Иванка Бончева, д.м., да заеме академичната длъжност „професор” в професионално направление **3.2. Психология**, (Медицинска психология).

01.07. 2013 г.

гр. Варна

Изготвил становището:

проф. д-р Валери Стоянов

